

не є фразеологічним перекладом, бо він не використовує готові ідіоми, які є у мові перекладу, а кожного разу створює новий образний зворот, чужий рідній мові, хоча і зрозумілий: *to grind (one, something) to powder* - розтерти, стерти на порошок (когось, щось); *to keep a dog and bark oneself* - тримати собаку, а лаяти самому, *love me, love my dog* - любиш мене, люби і мою собаку.

Можемо зробити висновок, що лінгвісти не мають єдиного погляду на способи трансформації ідіоматичних одиниць, але загалом трансформації можна розділити на п'ять загальних груп: 1) семантичні трансформації; 2) лексичні трансформації; 3) синтаксичні трансформації; 4) морфологічні трансформації; 5) словотворчі трансформації. Для підтвердження теоретичних положень дослідження ми вибрали зразки творів англослов'янської художньої літератури, що містять ідіоми побутової тематики, і здійснили переклад українською мовою. Проаналізувавши отримані варіанти і з'ясувавши, що хоча й застосовуються різні способи перекладу ідіом побутової тематики, але найчастіше нам доводилося розкривати структуру ідіоми шляхом опису і втрати фразеологічного забарвлення виразу. Це зумовлено різною фразеологічною традицією англійської та української мов і необхідністю передати при перекладі, перш за все, значення висловлення. Доволі часто нам вдалося підбирати ідіоматичний аналог, що дозволяло зберегти певну стилістичну конотацію повідомлення при перекладі. Але варто зазначити, що найкращим способом передачі ідіом побутової тематики в художніх творах, без сумніву, є використання відповідної ідіоми в рідній мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтапова Л.Ч. Модальная значимость английских фразеологизмов с окказиональными преобразованиями в тексте / Людмила Альтапова // Коммуникативно-функциональное описание языка: Сб. науч. Трудов. Уфа, 2001. – 269 с.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова. – М.: УРСС, 2010. – 216 с.
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В. Арнольд. – М.: Флинта, 2002. – 384 с.
4. Арсентьева Е.Ф. Типы контекстуальных трансформаций ФЕ / Е.Ф. Арсентьева, А.Р. Ахметшина. – Наб. Челны: Рудик, 2002. – 298 с.
5. Баран Я.А. Фразеология у системі мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Я.А. Баран. – К., 1998. – 32 с.
6. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику / А.Н. Баранов. – М.: ЛКИ, 2007. – 360 с.
7. Бондаренко В.Т. О лексическом варьировании пословично-поговорочных выражений в свете фразеологической переходности / В.Т. Бондаренко // Переходные явления в области лексики и фразеологии русского и других славянских языков. – Вел. Новгород, 2001. – 354 с.
8. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В.В. Виноградов // Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1986. С. 140-161.
9. Витковская Е.О. Двойная актуализация фразеологизмов в аспекте перевода / Е.О. Витковская. – СПб., 2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.novsu.ru/file/315685>
10. Внук Т.В. Особенности окказиональных модификаций фразеологизмов в текстах немецкой коммерческой рекламы / Т.В. Внук // Вестн. МГЛУ. Сер. 1, Филология. – 2008. – №3 (34). – С. 74- 84.
11. Гринь Г.С. Глагольные фразеологизмы в американском варианте английского языка / Г.С. Гринь. – М.: Издательство МГУ, 1980. – 123 с.
12. Захаров В.П. Корпусная лингвистика: учебник для студ. гуман. вузов / В.П. Захаров, С.Ю. Богданова. – Иркутск: ИГЛУ, 2011. – 161 с.
13. Захаров В.П. Статистический метод выявления коллокаций / В.П. Захаров, М.В. Хохлова // Языковая инженерия в поиске смыслов. XI Всероссийская объединенная конференция «Интернет и современное общество». – СПб., 2008. – С. 40-54.
14. Казакова Т.А. Практические основы перевода / Т.А. Казакова. – СПб.: Союз, 2000. – 320 с.
15. Квеселевич Д.И. Однослівні ідіоми в українській та англійській мовах / Д.И. Квеселевич, В.П. Сасіна // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Проблеми зіставної семантики». – К., 1995. – С. 114-116.
16. Константинова А.А. Пословицы и поговорки в современной англо-американской прессе. Авторское использование традиционных паремий / А.А. Константинова. – М., 2008. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/322/image/322-022.pdf>
17. Копниленко М.М. Очерки по общей фразеологии: Проблемы, методы, опыты / М.М. Копниленко, З.Д. Попова - Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1990. – 125 с.

Кравець С.

Науковий керівник – доц. Чумак Г. В.

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Одним з актуальних завдань сучасної лінгвістики є докладне вивчення словникового складу мов у синхронно-діахронному аспекті. Особливо важливим є дослідження процесів становлення і розвитку окремих терміносистем у сучасних літературних мовах, їхнього функціонування та специфіки проникнення іншомовних елементів до термінологічного фонду національних мов.

Військова лексика як одна з найдавніших фахових термінологій неодноразово була предметом лінгвістичного аналізу в східнослов'янських мовах. Вона привертала увагу багатьох українських мовознавців (Ф.С. Ткач, Л. І. Батюк, Р. І. Сидоренко, А. І. Генсьорський, П. Ковалів, В. Й. Горобець, А. А. Бурячок та ін.), російських (Ф. П. Філін, О. Г. Порохова, С. Д. Ледяєва, Д. Банзаров, Л. Л. Кутіна, Д. А. Гариб'ян, А. К. Абдульманова, О. М. Кожин, Ф. П. Сороколетов, А. С. Львов та ін.) та білоруських (О. М. Булика, Н. К. Пометько та ін.). Її окремі етапи (XIV–XV ст., XVI–XVII ст.) знайшли відображення у монографії «Історія української мови. Лексика і фразеологія» [7].

У студіях згаданих авторів описано окремі лексичні групи, пам'ятки, унаслідок чого військової терміносистеми (і українська, і російська та білоруська) не мають повного системного опису. Тому дослідження військової термінології залишається особливо **актуальним**.

Українська армія – складний державний організм. Вона була і є своєрідним індикатором політичної історії України. Об'єктивно узалеженою від трагічної історії національного війська є й історія становлення української військової термінології (далі – УВТ).

УВТ переживала періоди розквіту в часи державної незалежності та визвольних змагань і періоди занепаду внаслідок штучної русифікації, полонізації та германізації військової лексики української мови з паралельним вилученням з обігу термінів, створених на власній мовній основі.

У зв'язку з набуттям Україною незалежності, створенням власних збройних сил, наданням українській мові статусу державної та впровадженням її у військову галузь виникла нагальна потреба розбудови власне української військової термінології як важливого засобу усного та писемного спілкування в сучасній українській армії.

Із 90-х років ХХ ст. на принципово новій основі проводять різноаспектні наукові дослідження УВТ. В українському мовознавстві відомо декілька спроб дослідити військову термінологію: Г.І. Халимоненко (тюркська військова лексика у мовленні українського козацтва), Т.Д. Михайленко (інтра- та екстралінгвальні аспекти формування і функціонування військової терміносистеми в національних мовах), Л.В. Мурашко (українська військова лексика в її історичному розвитку на матеріалі військових звань та посад), Я.П. Яремко (формування української військової термінології), Я.І. Рибалка (структура тематичної групи “військова лексика козацтва” в українській мові XVI – XVII ст.). Крім того, УВТ побіжно розглянуто в підручнику Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк “Українське термінознавство” (Л., 1994). Проблематику сучасної УВТ широко обговорено на останніх Міжнародних наукових конференціях (Проблеми української науково-технічної термінології 1992, 1993, 1994, 1996 рр. у Львові, Українська термінологія і сучасність 1996, 1997, 2001, 2003, 2005 рр. у Києві), опубліковані матеріали яких є вагомим внеском у дослідження цієї терміносистеми [1,7].

Метою статті є комплексний лінгвістичний аналіз формування та функціонування військової термінології в українській та англійській мовах.

Об'єкт дослідження військова термінологія в українській та англійській мовах.

Предметом дослідження є лексико-семантичні процеси, що зумовили формування й розвиток досліджуваної термінології в обох мовах.

У сучасному вітчизняному перекладознавстві виокремлюють такі способи відтворення термінів: добір лексичного еквівалента, неперекладне запозичення (транскрипція / транслітерація), калькування, трансформаційний переклад, описовий переклад / інтерпретація. Головним способом відтворення термінів офіційних документів НАТО є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент – постійний лексичний відповідник, який точно збігається зі значенням слова.

79 помилок у відтворенні таких термінів пов'язані з прагненнями перекладача знайти буквальный відповідник іноземного терміна в українських статутах (у цих випадках стирається специфіка реалій іноземної армії); з неправильним віднесенням терміна до однієї із вище зазначених груп і вибором неадекватного способу перекладу; з дослівним перекладом, коли англійський термін або його компоненти за формою аналогічні українському терміну, але мають інше значення. У процесі перекладу необхідно враховувати реальне значення терміна в конкретному оточенні, в певному контексті. Наприклад, термін *battalion* означає батальйон у піхоті, але дивізіон в артилерії; термін *section* у збройних силах США означає секція в підрозділах важкої зброї піхоти, в артилерії – знаряддя, а в збройних силах Великої Британії – відділення в піхоті, звід в артилерії. Слід також зважати на можливе порушення значення терміна під час використання множини. Наприклад, *defense* означає оборона, а *defenses* – оборонні споруди; *store* – запас, склад, магазин, а *stores* – майно, вантажі, матеріальні засоби [2, 11].

Антропоніми, які беруть участь у створенні неологізмів військової сфери, включають власні імена широко відомих реальних або вигаданих осіб. Загальновідомі факти утворюють семантику найменування і стійко пов'язуються з конкретним антропонімом, що дозволяє вживати неологізм, побудований, за його допомогою, без додаткового пояснення. Серед військових складних двокомпонентних неологізмів поширеними є лексичні одиниці, утворені за моделлю $Adj + N \rightarrow N$. Цей тип словоскладання посідає друге місце за кількістю новотворів. Модель $Adj + N \rightarrow N$ є продуктивною у сфері військової термінології, а також у субстандартній лексиці. Біля 26% військових складних сленгізмів і 21%

військових складних термінів будуються за цією моделлю. Перший елемент військових термінів, виражений прикметником, визначає певні характеристики суб'єкта, об'єкта або дії, які передаються другим компонентом (strategicretreat (1920), atomicage (1946), ballisticmissile (1950), technicalsergeant (1975), generalwar (1980), assymetricconflict (1991)). Семантичний аналіз першого елемента сленгізмів дає можливість встановити найбільш частотні прикметники, які вживаються в сполученнях “прикметник + іменник” і утворюють словотвірні ланцюжки. Ці лексичні одиниці створюють антонімічні пари, що виявляють комбінаторику з іменниками: big (boy / push / stuff / ticket / friend / show / switch / bullet) – little (Archibald / Bertha / poison / friends / switch / people); fast (freight / mover) – slow (flyer); heavy (dough / arty) – light (hands / colonel); old (issue / shaky) – new (wheeze / wrinkle / war); hot (pilot / plane / spot / stuff / pursuit / biscuit / line / turn / war) – cold (war / feet / steel); long (Tom / greenline) – short (stick / rounds / gun); smart (bomb / decoy) / brilliant (pebbles) – stupid (missile); hard (spot / stand / body / kill) – soft (target / head / skill); full (pack / bird / bull) – empty (case / hole). Дані приклади підтверджують висновки лінгвістів про те, що “коло прикметників, які зустрічаються в моделі Adj + N → N, є обмеженим. Як правило, це односкладові прикметники германського походження”.

Отже, на відміну від військових термінів-комполітів, що допускають широку варіативність першого компонента, вираженого прикметником, військові складні сленгізми включають до свого складу типові лексичні одиниці, які характеризуються виразністю і лаконічністю форми. Структурно-семантичний аналіз складних слів виявив також можливість утворення багатокомпонентних комбінацій у військовій підмові, таких як: Chinese three-pointlanding (sl) (1946) (Adj + N + N → N), cowboy-and-Indian tactics (sl) (1954) (N + and + N + N → N), intermediate range ballistic missile (1970) (Adj + N + Adj + N → N), Nuclear Test-Ban Treaty (1975) (Adj + N + N → N), fourth generation warfare (1990) (Num + N + N → N), nap-of-the-earth (sl) (1975) (N + Prepositional Phrase → N). Багатокомпонентні комбінації існують як у стандартній, так і в субстандартній підмові. Але вони більш характерні для військової термінології, яка відображає постійний процес спеціалізації. До слів, що виражають певні спеціальні поняття військової справи, додаються характеристики, які відображають процес спеціалізації, внаслідок чого утворюються сталі сполучення слів. Утворення багатокомпонентних військових термінів зумовлюється необхідністю дати найменування більш конкретному в порівнянні з родовим, видовим [11].

Здійснено комплексний аналіз способів відтворення англословної військової лексики українською мовою на матеріалі документів НАТО. Досліджено сутнісні характеристики англословних текстів військово-політичного дискурсу НАТО, з'ясовано лексичні особливості їх перекладу українською мовою. Визначено способи відтворення сучасної англословної військової лексики (одно- і багатокомпонентних термінів, аббревіатур і скорочень, термінологічних стійких сполучень, неологізмів) українською мовою, з-поміж яких: переклад лексичним еквівалентом, трансформаційний переклад, транскрипція / транслітерація, описовий переклад, калькування та ін. Труднощі відтворення військової лексики в документах НАТО пов'язані з необхідністю врахування прагматичних аспектів перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко Д.В. Військова лексика англійської мови XX – початку XXI століття / Дмитро Володимирович Василенко. – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2009. – 220 с.
2. Все про НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukraine-nato.gov.ua/nato/ua/736.htm>
3. Качалова Т. Невоенная проблематика в деятельности НАТО / Т. Качалова // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – № 3. – С.130–134.
4. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/1545/1/84.pdf>
5. Нелюбин Л.Л. Учебник военного перевода. Английский язык. Общий курс / Л.Л. Нелюбин, А.А. Дормидонтов, А.А. Васильченко. – М. : Изд-во МО СССР, 1981. – 379 с.
6. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / Олександр Іванович Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 17. № 2. 2014 84
7. Ярошевич Ірина Арнольдівна. “Українська морфологічна термінологія XX- початку XXI ст.” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/341547.html>
8. Зацний Ю. А. Развитие словарного состава английской мовы в 80ти -90ти роки XX століття. Дис... доктора філол. наук: 10.02.04. – Київ: Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1999. - 370 с.
9. Жлуктенко Ю. А., Татутян А. Б. Серийные аналогические неологизмы как проблема перевода // Теория и практика перевода. – Вып. 11. – К.: Вища школа, 1981. – С. 101-107.
10. Algeo J. Fifty Years Among The New Words. A Dictionary of Neologisms.– Cambridge University Press, 1991. – 257 p.
11. Bowyer R. Campaign. Dictionary of Military Terms. – Macmillan, Bloomsbury, 2004. – 280 p.
12. Webster's Unabridged Dictionary. – N.Y.: Random House, 2001. – 2230 p.